

Зазначені у дослідженні моделі державної цифрової трансформації включають переважно моделі, що керуються цифровим управлінням, цифровим життям та економікою. Формування та вибір типів моделей державної цифрової трансформації залежать від інституційних факторів, технологічних факторів та факторів навколишнього середовища.

Список використаних джерел

1. Вплив глобалізації на систему публічного управління в умовах становлення цифрового суспільства: монографія: Ю. В. Орловська, О. О. Кахович. Дніпро: ДВНЗ «ПДАБА», 2022. 173 с.

Єфімова Анастасія Миколаївна,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності D4 Публічне управління та адміністрування
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Просторовий розвиток регіонів є однією з ключових складових реалізації державної регіональної політики в Україні, особливо в умовах триваючих реформ децентралізації. Децентралізація влади, що розпочалася у 2014–2015 роках та набула суттєвого прискорення з ухваленням законодавчих актів щодо добровільного об'єднання територіальних громад, кардинально змінила архітектуру управління регіональним простором. Передача значного обсягу повноважень та фінансових ресурсів на місцевий рівень відкрила нові можливості для самостійного стратегічного планування, водночас загостривши проблему диспропорційності просторового розвитку. Регіони стикаються з необхідністю формування власних стратегічних пріоритетів просторового розвитку з урахуванням внутрішніх ресурсів, потенціалу та зовнішніх умов.

Нерівномірність розподілу економічного потенціалу між міськими та сільськими територіями, концентрація інфраструктури та людського капіталу в обласних центрах, хронічне відставання периферійних районів – ці проблеми набули нової гостроти в умовах воєнного стану, що суттєво деформував просторову структуру господарства та міграційні потоки. У цьому контексті дослідження стратегічних пріоритетів просторового розвитку регіону набуває надзвичайної актуальності та практичної значущості як для науки, так і для управлінської практики.

Проблематика просторового розвитку регіонів в умовах децентралізації є предметом активних наукових дискусій в українській та зарубіжній науці. Питання методології територіального планування в контексті сталого розвитку регіонів ґрунтовно досліджені у працях О. В. Кондращенко, яка запропонувала інноваційні підходи до комплексного просторового аналізу [1, с. 135–137]. Теоретичні та прикладні аспекти геопланування в стратегіях регіонального та місцевого розвитку розглянуто у роботах О. С. Сичук та А. О. Буяновського, де обґрунтовано необхідність інтеграції геопросторових даних у процеси прийняття

управлінських рішень [2, с. 294–298]. Забезпечення дієвості політики регіонального розвитку на засадах посилення просторової інтегрованості досліджували І. З. Сторонянська та І. Р. Залуцький, виявивши суперечності між формальними інституційними механізмами та реальними потребами просторового розвитку [3, с. 25–30]. Водночас, незважаючи на значний науковий доробок, ряд питань залишається недостатньо розробленим.

Метою статті є обґрунтування стратегічних пріоритетів просторового розвитку регіону в умовах децентралізації та визначення інструментів їх практичної реалізації в системі регіонального стратегічного планування. Для досягнення поставленої мети вирішуються такі завдання: систематизація теоретичних підходів до просторового розвитку регіону; аналіз сучасного стану просторової організації регіону; формування системи стратегічних пріоритетів та інструментів їх реалізації.

У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів: системний аналіз – для вивчення просторової структури регіону як цілісної системи; порівняльний аналіз – для зіставлення показників просторового розвитку різних адміністративно-територіальних одиниць; синтез – для формування рекомендацій щодо просторової стратегії регіону.

Просторовий розвиток регіону в умовах децентралізації являє собою складний багатовимірний процес, що охоплює перерозподіл владних повноважень, трансформацію фінансових потоків, реструктуризацію системи розселення та зміну функцій окремих територій. Децентралізація, з одного боку, створює передумови для активізації місцевих ініціатив та більш ефективного використання локальних ресурсів, а з іншого – породжує ризики посилення міжтериторіальної асиметрії внаслідок нерівного стартового потенціалу громад [3, с. 24–26].

Дослідження просторової структури типового українського регіону свідчить про наявність кількох стійких тенденцій: концентрація економічної активності та людського капіталу в обласному центрі та кількох містах обласного значення; поступова деградація сільської периферії, що прискорилося внаслідок реформ децентралізації через відтік кадрів із малих громад; формування функціональних приміських зон навколо великих міст; диференціація громад за рівнем фінансової спроможності та інституційного розвитку.

З урахуванням зазначених тенденцій та результатів аналізу наукової літератури, нами виокремлено систему стратегічних пріоритетів просторового розвитку регіону (табл. 1).

Таблиця 1.

Стратегічні пріоритети просторового розвитку регіону в умовах децентралізації

Пріоритет	Зміст	Очікуваний ефект
Збалансований просторовий розвиток	Вирівнювання диспропорцій між центральними та периферійними територіями	Скорочення міжрайонних розривів у рівні розвитку на 20–25%
Розвиток агломерацій та міських центрів зростання	Формування полюсів зростання на базі великих міст регіону	Збільшення ВРП на душу населення у вузлових центрах
Цифровізація просторового управління	Впровадження ГІС-технологій та електронного урядування на місцевому рівні	Підвищення ефективності управлінських рішень
Транскордонне та міжрегіональне співробітництво	Участь у єврорегіонах, програмах ЄІСП та інших платформах	Залучення зовнішніх інвестицій та ноу-хау

Джерело: розроблено автором на основі [1; 2; 3]

Першим стратегічним пріоритетом є забезпечення збалансованого просторового розвитку, спрямованого на вирівнювання диспропорцій між центральними та периферійними територіями. Реалізація цього пріоритету передбачає запровадження механізмів горизонтального фінансового вирівнювання, розвиток транспортної та цифрової інфраструктури у депресивних районах, підтримку малих та середніх міст як опорних центрів розвитку прилеглих сільських територій [3, с. 30–35].

Другий пріоритет – формування агломерацій та міських центрів зростання – базується на визнанні агломераційного ефекту як ключового драйвера просторового розвитку. Відповідно до сучасних теорій нової економічної географії, концентрація виробництва та послуг у міських вузлах сприяє зростанню продуктивності та інноваційної активності. В умовах децентралізації місцеві органи влади отримали інструменти для формування агломераційних утворень через міжмуніципальне співробітництво [2, с. 296–300].

Третій пріоритет – цифровізація просторового управління – передбачає широке використання геоінформаційних систем, відкритих даних та платформ електронного урядування в процесах регіонального та місцевого планування. Впровадження ГІС-технологій дозволяє суттєво підвищити якість просторового аналізу, вдосконалити процедури стратегічного планування та підвищити прозорість управлінських рішень [1, с. 138–139].

Четвертий пріоритет – розвиток транскордонного та міжрегіонального співробітництва – набуває особливої актуальності в умовах євроінтеграції України. Участь регіонів у єврорегіонах та програмах транскордонного співробітництва ЄС відкриває можливості для залучення зовнішніх інвестицій, технологій та управлінського досвіду. Реалізація цього пріоритету вимагає розбудови інституційної спроможності регіональних органів влади у сфері міжнародного співробітництва.

Важливою умовою реалізації зазначених пріоритетів є забезпечення просторової інтегрованості регіону – узгодженості дій усіх суб'єктів просторового розвитку, спрямованих на досягнення спільних цілей. Як зазначають І. З. Сторонянська та І. Р. Залуцький, посилення просторової інтегрованості передбачає формування ефективних механізмів координації між різними рівнями влади, а також між публічним та приватним секторами [3, с. 36–38].

Таким чином, стратегічні пріоритети просторового розвитку регіону в умовах децентралізації мають формуватися на основі комплексного аналізу внутрішнього потенціалу та зовнішніх умов, з урахуванням сучасних тенденцій регіонального розвитку та потреб відновлення. Запропонована система пріоритетів – збалансований просторовий розвиток, формування центрів зростання, цифровізація управління та розвиток міжтериторіального співробітництва – утворює цілісну стратегічну рамку, що може бути адаптована до специфіки конкретного регіону. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення практичних інструментів моніторингу реалізації просторових стратегій, методики оцінювання просторової інтегрованості регіону, а також на вивчення зарубіжного досвіду просторового планування в умовах децентралізації з метою його адаптації до українських реалій.

Список використаних джерел

1. Кондращенко О. В. Інноваційні підходи до методології територіального планування в контексті сталого розвитку регіонів. *Municipal economy of cities. Series: «Economy science»*. 2024. Т. 6. № 187. С. 135–140.
2. Сичук О. С., Буяновський А. О. Територіальне планування і геопланування в стратегіях регіонального та місцевого розвитку: теоретичні та прикладні аспекти. *Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки*. 2025. Т. 30, вип. 2(47). С. 292–304.
3. Сторонянська І. З., Залуцький І. Р. Забезпечення дієвості політики регіонального розвитку на засадах посилення просторової інтегрованості в регіоні. *Регіональна економіка*. 2024. № 2. С. 23–40.

Жук Олександр Михайлович,
здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти
спеціальності D4 «Публічне управління
та адміністрування»
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»,
м. Лубни, Україна

ПРИНЦИПИ ВІДКРИТОСТІ ТА ПРОЗОРОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Принципи відкритості та прозорості в діяльності органів публічної влади набувають особливого значення в умовах сучасних демократичних трансформацій та євроінтеграційного курсу України. Відкритість влади є